

प्रकाशं स्पष्टं अमृतं मोक्षसाधनं ॥ ३८ ॥ इति शान्तिः ० मोक्ष ० नै ० भा ० सप्तदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१७ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ५ ॥ पूर्वसंक्षेपेण पुं प्रकृत्योर्वैधर्म्यमुक्तं तद्विवरणाय पंचशिखं वाक्यमध्यायद्वयमारभते तत्र तृष्णात्यागो मुख्यं मुक्तिसाधनं सचराद्वां दुःशक इति मन्वानः मिथिलायां प्रदधायां न मे किंचन दह्यतीति पूर्वोक्तं स्वमतविरुद्धं जनकवचनं स्मरंस्तद्वृत्तं पृच्छति केनेति ॥ १ ॥ महत्सुखं मोक्षं ॥ २ ॥ जनको जनकवंश्यः नाम्ना जनदेवः ऊर्ध्वदेहादित्यूर्ध्वदेहमशरीरं ब्रह्मतत्त्वाभिकराणां और्ध्वदेहिकानां विचितने युक्तोऽवहित आसीत् ॥ ३ ॥ धर्मान् उपासनामार्गान् पाठांतरे पाषंडाः लोकाय तादयः तेषां वादिनः प्रतिभटत्वेन जेतारः पाषंडवासिन इति पाठे पाषंडान् वासयंति आच्छदयंति तिरस्कुर्वंति ते तथा ॥ ४ ॥ तत्र केचित् पाषंडा देहनाशादात्मनाशमिच्छंति अन्ये पुनर्देहस्यैव नाशं नेच्छंति तत्राद्ये जगद्वैचित्र्यानुपपत्तिमंत्ये प्रत्यक्षविरोधं चोद्भावयतां तेषां प्रेत्यभावे अस्माद्देहादुक्तम्यभावे सत्तायां प्रेत्यजातौ जन्मांतरलाभे च विषये विनिश्चये सभूयिष्ठं न तुष्यति यतः आगमस्थः तत्र तार्किकाणां विभूनामात्म

प्रकाशं भगवानेतदृषिर्नारायणोऽमृतं ॥ भूतानामनुकंपार्यं जगाद जगतो गतिः ॥ ३८ ॥ इति श्रीमहाभारतेशान्तिः ० मोक्ष ० वाणोऽयाध्यात्मकथने सप्तदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१७ ॥ ॥ ५ ॥ युधिष्ठिर उवाच केन वृत्तेन वृत्तज्ञ जनको मिथिलाधिपः ॥ जगाम मोक्षं मोक्षज्ञो भोगानुत्सृज्यमानुषान् ॥ १ ॥ भीष्म उवाच अत्राप्युदाहरंतीममितिहासं पुरातनं ॥ येन वृत्तेन धर्मज्ञः स जगाम महत्सुखं ॥ २ ॥ जनको जनदेवस्तु मिथिलायां जनाधिपः ॥ और्ध्वदेहिकधर्माणामासीद्युक्तो विचितने ॥ ३ ॥ तस्य स्मशतमाचार्यावसंतिसततं गृहे ॥ दर्शयंतः पृथग्धर्मान् नानाश्रमनिवासिनः ॥ ४ ॥ स तेषां प्रेत्यभावे च प्रेत्यजातौ विनिश्चये ॥ आगमस्थः सभूयिष्ठमात्मतत्त्वेन तुष्यति ॥ ५ ॥ तत्र पंचशिखो नाम कापिलेयो महामुनिः ॥ परिधावन्महीं कृत्स्नां जगाम मिथिलामथ ॥ ६ ॥ सर्वसंन्यासधर्माणां तत्त्वज्ञानविनिश्चये ॥ सुपर्यवसितार्थश्च निर्द्वंद्वो नष्टसंशयः ॥ ७ ॥ ऋषीणामादुरेकं तं यं कामानावृतं नृषु ॥ शाश्वतं सुखमत्यंतमन्विच्छंतं सुदुर्लभं ॥ ८ ॥ यमाहुः कपिलं सांख्याः परमर्षिप्रजापतिं ॥ समन्ये तेन रूपेण विस्मापयति हि स्वयं ॥ ९ ॥ आसुरेः प्रथमं शिष्यं यमाहुश्चिरजीविनं ॥ पंचस्रोतसियः स त्रमास्ते वर्षसहस्रिकं ॥ १० ॥

नां पूर्वदेहेन्द्रियवियोगो मरणं अपूर्वदेहेन्द्रियसंबंधो जन्मेति विनिश्चयः सांख्यानां तु आत्मनां करणानां च विभूनामेव सतां अरण्यामग्रे विवृतं तत्र वृत्तिलाभो जन्मवृत्तिविलयो मृत्युरिति विनिश्चयः तथा कर्ता भोक्ता विभुरात्मेति पूर्वेषामात्मतत्त्वं परेषां तु भोक्तृवचनं कर्तृति तत्रापाषंडत्वात् किंचित्तुष्यन् नपि भूयिष्ठं न तुष्यति आगमविरोधात् आगमो हि स्वमवत्पूर्वदेहनाशोत्तरदेहप्राप्तिवदति आत्मानं चाकर्तारमभोक्तारमेकं च न तेषामिति पाठे आत्मतत्त्वेनेति तृतीया ॥ ५ ॥ कापिलेयः कपिलायाः पुत्रः परिधावन् एकत्र वासमकुर्वन् ॥ ६ ॥ सुपर्यवसितार्थः सम्यक्निश्चितप्रयोजनः ॥ ७ ॥ कामैरनावृतं कामादवसितमिति पाठेयदृच्छया स्थितं नृषु सुखं अन्विच्छंतं स्थापयितुमिति शेषः ॥ ८ ॥ सः कपिलः तेन पंचशिखसंज्ञेन तत्प्रशिष्यत्वात्तत्तुल्यत्वं ॥ ९ ॥ पंचस्रोतां सि विषयकेदारप्रणालिकाः यस्य तस्मिन् मनसि मानसं सत्रमित्यर्थः ॥ १० ॥